

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	11
Ευχαριστίες	15
Διάρθρωση της ύλης – Δομή του τόμου	19

A. Πόλη, Ιστορία, Πληθυσμοί

Γεωγραφική θέση και Μορφολογία της Τραπεζούντος	25
Η Τραπεζούς μέχρι τον 11 ^ο αιώνα. Σύνομη ιστορική αναδρομή	34
Η υπόσταση της Τραπεζούντος ως πόλης-κράτους και ως πόλης Ρωμαϊκής και Βυζαντινής περιόδου	34
<i>Παράρτημα: Διοίκηση – Κοινωνία – Οικονομία</i>	43
Οικιστική υπόσταση της Τραπεζούντος	49
Η Τραπεζούς τον 11 ^ο και 12 ^ο αιώνα μέχρι το 1204. Οι εγκαταστάσεις των Λατίνων στην πόλη	52
Η αυτοκρατορία της Τραπεζούντος (1204-1461). Ιστορικό-Πολιτικό πλαίσιο ίδρυσης και λειτουργίας της αυτοκρατορίας	57
<i>Παράρτημα: Διαίρεση της αυτοκρατορίας κατά περιόδους</i>	59
<i>Παράρτημα: Εξασθένηση της αυτοκρατορίας της Κωνσταντινουπόλεως</i>	60
<i>Παράρτημα: Η Βυζαντινή Εκκλησία. Η αναζήτηση της πνευματικότητας τον 14^ο αιώνα</i>	60
Πρώτο ήμισυ 13 ^{ου} αιώνας	62
Δεύτερο ήμισυ 13 ^{ου} αιώνας μέχρι 1461	64
Εγκαταστάσεις των Βενετών και Γενουατών στον Εύξεινο Πόντο	65
<i>Παράρτημα: Οι αλώσεις των πρωτευουσών των δύο αυτοκρατοριών Κωνσταντινουπόλεως και Τραπεζούντος</i>	75
<i>Παράρτημα: Ωροσκόπιο για την Τραπεζούντα 1336-1337</i>	77
Η αίγλη της αυτοκρατορίας της Τραπεζούντος	84
Πολιτικό πλαίσιο και Συνθήκες μετά την άλωση του 1461	89
<i>Παράρτημα: Υπογραφείσες Συνθήκες που επηρέασαν την εξέλιξη της Τραπεζούντος</i>	89

B. Πόλη, Μνημεία, Πολιτισμός

Τραπεζούς, η πόλη των Μεγάλων Κομνηνών. Οικιστική οργάνωση	101
Η πόλη μετά την άλωση: 15 ^{ος} –16 ^{ος} αιώνας. Οικιστική-Πολεοδομική και κοινωνική συγκρότηση	105
<i>Παράρτημα: Τα Τακρίρια της περιόδου 1486-1583</i>	106
<i>Παράρτημα: Ναοδομία μετά την άλωση</i>	117
Η Ακρόπολη ως στοιχείο οικιστικής/πολεοδομικής συγκρότησης της νεότερης πόλης	121
<i>Παράρτημα: Μέσω ανατολικών τειχών και Πύλης του Αγίου Ευγενίου στο ανατολικό φαράγγι</i>	124

<i>Παράρτημα: Στην Ακρόπολη</i>	127
<i>Παράρτημα: Στο Μαυσωλείο της Γκιουλ Μπαχάρ</i>	132
<i>Παράρτημα: Στο Κάτω Φρούριο</i>	136
<i>Παράρτημα: Στον Πύργο της αυτοκράτειρας Ειρήνης</i>	141
Ναοί της Τραπεζούντος – Τυπολογία ναών – Μητρώα ναών	
Από τους ιστορικούς στους νεότερους χρόνους μέχρι την Έξοδο	143
Ναοί εντός των τειχών	147
Παναγία η Χρυσοκέφαλος (Fatih Camii)	149
Σημαντικά κτίρια και ο περιβάλλον χώρος του ναού της Χρυσοκεφάλου	157
<i>Παράρτημα: Στον Ναό της Παναγίας Χρυσοκεφάλου</i>	159
Άγιος Ανδρέας (Molla Siyah [ή Kÿzÿk] Camii / Nakip Camii)	163
<i>Παράρτημα: Στον Άγιο Ανδρέα</i>	166
Άγιος Ιωάννης ο Θεολόγος ή ναός Θεογεννήτορος κυρούλας ή Κηρού Παναγίας (Mum Hane Camii)	169
Άγιος Ανδρέας, ναός εκτός των τειχών	171
Άγιος Ακίνδυνος (Fatih Kÿzÿk Camii)	173
<i>Παράρτημα: Στον Άγιο Ακίνδυνο</i>	175
Ναοί εκτός των τειχών και Ενορίες	179
Άγιος Γεώργιος Κουρτζάς	181
<i>Παράρτημα: Στον τόπο του Αγίου Γεωργίου Κουρτζά</i>	182
Άγιος Ευγένιος (Yeni Cuma Camii)	187
<i>Παράρτημα: Γεγονότα και θρύλοι που σχετίζονται με τον Άγιο Ευγένιο</i>	189
<i>Παράρτημα: Στον Άγιο Ευγένιο</i>	194
Ενορία Αγίου Βασιλείου	197
Άγιος Βασίλειος (Ayvasil)	199
Μονή Αγίου Θεοδώρου Γαβρά	201
Αγία Άννα (Kÿzÿk Ayvasil)	203
Ευαγγελίστρια	207
Άγιος Κωνσταντίνος	208
Κτίρια ιδιαίτερης κοινωνικής και αρχιτεκτονικής αξίας	
(Σχολείο της Ενορίας του Αγίου Βασιλείου, Τράπεζα, Κατοικίες)	209
Γενικές παρατηρήσεις	212
Μεϊντάν, η καρδιά της πόλης	215
Μεϊντάν, η κεντρική πλατεία της Τραπεζούντος	215
Σημαντικά κτίρια της πλατείας	
(Δημαρχείο της πόλης, Όπερα της πόλης, Ελληνικό Προξενείο, Το ιστορικό ξενοδοχείο της πόλης "Cihan", Το πρώτο [ελληνικό;] τυπογραφείο της πόλης)	217
Ενορία Αγίου Γεωργίου Τσαρτακλή	225
Άγιος Γεώργιος	227
Ευαγγελίστρια	228
Μετόχι της Παναγίας Σουμελά	229
<i>Παράρτημα: Στο μετόχι της Παναγίας Σουμελά</i>	230
Δρόμοι και Κτίρια ιδιαίτερης κοινωνικής και αρχιτεκτονικής αξίας	
(Φροντιστήριο Τραπεζούντος – Η πρώτη εγκατάσταση, Οδοί, Τράπεζες, Αρμενική εκκλησία και Αρμενικό σχολείο, Ελληνική Λέσχη, Γαλλική Σχολή)	231

Ενορία Χριστού	243
Ναός Μεταμορφώσεως του Χριστού (Zeytinlik Camii)	245
<i>Παράρτημα: Στην Ενορία Χριστού</i>	247
Παρεκκλήσι Αγίου Γεωργίου Κουρτζά (πρβλ. Άγιος Γεώργιος Κουρτζάς)	248
Αρχαιολογικό-Εθνογραφικό Μουσείο (Kostaki Müsesi)	249
<i>Παράρτημα: Στο Μουσείο Τραπεζούντος</i>	253
Κτίρια ιδιαίτερης κοινωνικής και αρχιτεκτονικής αξίας	254
Ενορία Παναγίας Θεοσκεπάστου	257
Μονή Παναγίας Θεοσκεπάστου (Kizlar Manastiri)	259
<i>Παράρτημα: Στην Μονή της Παναγίας Θεοσκεπάστου</i>	261
Κτίρια ιδιαίτερης κοινωνικής και αρχιτεκτονικής αξίας (Παυλίδεια Εκπαιδευτήρια αρρένων και θηλέων, Ακρίτειο Νοσοκομείο)	265
Μη ενοριακοί ναοί στην Άνω πόλη – Μίθριο	267
Άγιος Ιωάννης ο Αγιαστής ή Βαπτιστής	267
<i>Παράρτημα: Μίθρας και Μίθριον όρος</i>	267
Άγιος Φίλιππος (Kudrettin Camii)	269
Δημοτικό σχολείο του τουρκικού μαχαλά και η γύρω περιοχή	271
Άγιος Σάββας	273
<i>Παράρτημα: Στον Άγιο Σάββα</i>	273
Παναγία η Ελεούσα	274
Περιοχή Λιμένος και Δαφνούντος	275
Λεοντόκαστρο	276
Ενορία Αγίας Μαρίνης	279
Αγία Μαρίνα	281
Άγιος Νικόλαος	281
Άγιος Ελευθέριος	282
Sancta Maria (Καθολική εκκλησία) και Μονή Καπουτσίνων	283
<i>Παράρτημα: Η παρουσία των Καθολικών</i>	286
Ενορία Δαφνούντος	287
Άγιος Ιωάννης ο Πρόδρομος (Hüsnü Göktaş Paşa Camii)	289
Ναός Κοιμήσεως της Θεοτόκου	291
<i>Παράρτημα: Στον ναό Κοιμήσεως της Θεοτόκου</i>	292
Αγία Βαρβάρα	294
Κεντρική Περιοχή	295
Ενορία Αγίου Γρηγορίου Νύσσης	295
Άγιος Γρηγόριος Νύσσης, ο Μητροπολιτικός Ναός	298
Παρεκκλήσια της Ενορίας	302
Φροντιστήριο Τραπεζούντος	304
Παρθεναγωγείο Τραπεζούντος	310
Κτίρια ιδιαίτερης κοινωνικής και αρχιτεκτονικής αξίας (Αδελφότης Κυριών – Μέριμνα, Θέατρο Θεοφυλάκτου, Θεοφυλάκτειο Νηπιαγωγείο)	312
<i>Παράρτημα: Στην στέγη της Μέριμνας</i>	314
<i>Παράρτημα: Νέα ρυμοτομία</i>	315
Ενορία Υπαπαντής του Κυρίου	317
Ναός της Υπαπαντής του Κυρίου	319

<i>Παράρτημα: Στον ναό της Υπαπαντής</i>	319
Ναός Μεταμορφώσεως	323
Παρεκκλήσια	324
Περιοχή Εξωτείχων	326
Ενορία των Εξωτείχων	327
Άγιος Ιωάννης ο Πρόδρομος	329
<i>Παράρτημα: Στον ναό του Αγίου Ιωάννου του Προδρόμου</i>	330
Περιοχή Αγίας Σοφίας	333
Ναός της του Θεού Σοφίας (Ayasofya Müzesi)	335
Αγία Βαρβάρα	348
Μονή Παναγίας Σουμελά	349
Κρυονέρι	354
Η Βίλλα Καπαγιαννίδη (Atatürk Köşkü)	354

Γ. Κοινοτισμός

Ελληνική Κοινότητα Τραπεζούντος	359
Πληθυσμός Τραπεζούντος αρχές 20^{ου} αιώνας	359
<i>Παράρτημα: Αποκέντρωση της διοίκησης</i>	364
Αυτοδιοίκηση-Ενορίες-Κανονισμοί-Κοινοτισμός	366
<i>Παράρτημα: Το τυπικό πολιτικό κύρος του Κοινοτισμού των Ελλήνων</i>	372
<i>Παράρτημα: Θρησκευτικά Προνόμια</i>	373
<i>Παράρτημα: Καθεστώς Ιδιοκτησίας και Κληρονομικό Δίκαιο</i>	375
Σύγχρονη Τραπεζούς	377
Πολεοδομικοί και Κοινωνικοί μετασχηματισμοί	377
<i>Παράρτημα: Πληθυσμιακά/κοινωνικά στοιχεία της πόλης</i>	380
Οι συνθήκες κοινωνίας και πολιτισμού στην σύγχρονη πόλη	384
<i>Παράρτημα: Ο 'Παντουρανισμός' ως επινόηση των Νεοτούρκων</i>	387
Συμφιλίωση με την ιστορία;	388
Βιβλιογραφία	389
Χάρτες	399
Ευρετήριο	401
Βραχυγραφίες	408
Summary	409